

Показники компетенції дитини молодшого дошкільного віку згідно Комплексної освітньої програми для дошкільних навчальних закладів «Світ дитинства»

(Науковий керівник акад. А. М. Богуш , Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України (лист МОН України від 26. 06.
2015 р. № 1/11-8964)

ОСВІТНЯ ЛІНІЯ “ОСОБИСТІСТЬ ДИТИНИ”

Показники засвоєння змісту:

- розуміє, що власне ім'я вказує на її індивідуальність та статеву належність; виявляє характерні для власної статі моральні якості, розуміє, що деякі дії, вчинки є характерними тільки для дівчаток або хлопчиків; використовує займенники, що позначають стать (він, вона);
- дає собі позитивну самооцінку (“Я – хороший(-а)!”; “Я можу!”);
- вільно виражає свої почуття, емоції, водночас здатна у разі потреби їх стримувати, гальмувати безпосередні ситуативні бажання (“Я хочу!”);
- уміє порівнювати себе з іншими.

Показники розвитку особистісно-оцінної компетенції

Здатна досягати поставленої мети; обізнана зі своїми уподобаннями, нахилами, інтересами. Орієнтується в основних емоціях і почуттях (радість, сум, здивування, злість, спокій); намагається стримувати негативні емоції. Диференціює добро і зло. Самостійно вміє визначати власну стать та стать інших дітей, дорослих. Доброзичливо ставиться до осіб іншої статі в іграх, побутовій діяльності.

ОСВІТНЯ ЛІНІЯ “ДИТИНА В СОЦІУМІ”

Показники засвоєння змісту:

- має елементарне уявлення про сім'ю як частинку суспільства;
- охоче включається у спільну діяльність з дітьми і дорослими, виявляє активність та ініціативу під час спілкування;

- самостійно відтворює елементарні форми культурної поведінки з дорослими, однолітками, у групі: звертаючись, дивиться співрозмовникові в очі; вживає слова, що виражають прохання, подяку; не втручається в розмову дорослих; говорить спокійно, природним голосом; відповідає на запитання; першим вітається з людьми старшого віку; звертаючись до дорослого, називає його ім'я та по батькові; проявляє стриманість, вислуховує співрозмовника до кінця, не перебиваючи його; не жестикулює руками, не смикає одяг, не зачіпає співрозмовника.
- має друзів, до яких проявляє особливу прихильність;
- знає імена вихователів, помічника вихователя, дітей групи, назви іграшок, предметів групи в дитячому садку та домашнього побуту;
- уміє: розрізнити емоційний стан дорослих і дітей (радісний, здивований, засмучений, спокійний, сердитий тощо), проявити повагу до них, а в разі потреби – співчуття; зрозуміти ставлення до себе з боку інших (доброзичливе або негативне);
- демонструє знання та елементарні навички організованої поведінки вдома, на вулиці, у громадських місцях: ввічливо звертається до дорослих та однолітків; проявляє стриманість; дотримується межі припустимої поведінки та належної дистанції у взаєминах із різними людьми;
- здатна відчутти межу припустимої поведінки, відповідну дистанцію у взаєминах з різними людьми.

Показники розвитку соціально-комунікативної компетенції

Самостійно вітається, називає на ім'я себе, батьків, близьких рідних, вихователів; приязно ставиться до однолітків; поважає літніх людей; намагається відповідати вимогам дорослих, бути доброю, утриматися від ревнощів та суперництва за увагу батьків та вихователів у колі однолітків. Спокійно відчувається та активно поводить у групі ДНЗ.

ОСВІТНЯ ЛІНІЯ

“ДИТИНА У ПРИРОДНОМУ ДОВКІЛЛІ”

Показники засвоєння змісту:

- має уявлення про день і ніч; стан погоди; встановлює елементарні зв'язки (світить сонце – стає тепліше, дме вітер – гойдаються гілки дерев, іде дощ – на землі калюжі); розуміє залежність поведінки людини, тварини, рослин від стану погоди; вміє поводитися згідно з правилами для збереження здоров'я за різних погодних умов;
  - на елементарному рівні розповідає про хмари, їх особливості та рух; розуміє, що хмарне небо віщує зміну погоди; визначає залежність руху хмар від сили вітру; вміє спостерігати та визначати дні, коли небо вкрите сірими важкими хмарами, які підганяє вітер, та йде дощ;
  - визначає та розрізняє темні хмари й білі хмаринки, порівнює їх зовнішній вигляд та пересування з добре знайомими дітям предметами;
  - розрізняє температуру вітру, його особливості в різні пори року; розуміє його вплив на зміну стану поверхні водойми, сухої землі, піску, вогнища в багатті;
- розрізняє та називає властивості снігу, льоду; розуміє, що дощ і сніг – це опади, що випадають із хмар;
- володіє елементарними знаннями про різноманітність представників рослинного та тваринного світу, розуміє зміни їхніх умов життя впродовж різних пір року;
  - охоче бере участь у збиранні опалого листя, врожаю на городі та перекопуванні ґрунту, висаджуванні квітів, оформленні разом із дорослим букетів;
  - виявляє бажання до годування осілих птахів, до розвішування шпаківень навесні;
  - володіє нескладними навичками догляду за рослинами і тваринами в куточку природи;
  - має уявлення про взаємозв'язок людини й об'єктів природи;

- розуміє та розповідає на елементарному рівні про сонце, явища природи (зміну пір року, дня й ночі), небо, їх вплив на життя людини і на природу.

Показники розвитку природничо-екологічної компетенції

На елементарному рівні обізнана з єдністю життя на землі й на небі; усвідомлює себе частинкою природи, виявляє інтерес та бажання брати участь у догляді за об'єктами природи; милується ними та привчається регулювати свою поведінку щодо збереження, догляду та захисту природного довкілля.

ОСВІТНЯ ЛІНІЯ “ДИТИНА У СВІТІ КУЛЬТУРИ”

Предметний світ

Показники засвоєння змісту:

- виокремлює і називає речі індивідуального вжитку (“мило”, “рушник”, “гребінець”, “подушка”, “простирадло”); предмети найближчого оточення, з якими постійно взаємодіє у повсякденному житті: предмети одягу та взуття (“сукня”, “брюки”, “светр”, “штани”, “спідниця”, “сорочка”, “шапка”, “черевики”, “кросівки” тощо), меблі (“стіл”, “стілець”, “шафа”, “ліжко” тощо), посуд (“чашка”, “тарілка”, “ложка”, “виделка”, “каструля”), “іграшки” (“м'яч”, “машина”, “лялька”, “кубик” тощо); використовує узагальнювальні слова (“одяг”, “взуття”, “меблі”, “посуд”, “іграшки” тощо);

знає призначення предметів домашнього вжитку та особливості їх будови (стілець має спинку, сидіння, ніжки; чашка має ручку, щоб було зручно тримати, коли п'ють воду);

- має уявлення про ДНЗ, його назву, призначення, людей, які в ньому працюють, піклуючись про дітей (вихователі, помічники вихователів, музичний керівник, кухар, двірник);

- знає: що транспортні засоби призначені для пересування людей та вантажів; що людину, яка водить машину, називають “шофер”;

- уміє: розрізняти та називати різні види вантажного та пасажирського транспорту, що характерні для цієї місцевості (вантажів-ка, самоскид, автобус, легковий автомобіль, тролейбус, трамвай, човен, літак, потяг); виокремлювати частини автомобіля (кабіна, кузов, кермо, двигун); розрізняти та групувати транспортні засоби за призначенням;
- розуміє, що люди спілкуються між собою телефоном, за допомогою комп'ютера, листів, телеграм, посилок;
- має елементарні уявлення: про господарсько-побутову працю дорослих удома (готують їжу, миють посуд, підлогу, прибирають помешкання тощо); працю дорослих (вихователя, помічника вихователя, кухаря, двірника) у ДНЗ; працю дорослих як засіб створення предметів, необхідних для людей (для дитячих ігор, задоволення потреби людини в охайності одягу, посуду, приміщення);
- визначає трудові дії дорослих та їх послідовність; помічає і називає ставлення дорослих до роботи (робить усе старанно, дбайливо, гарно);
- виокремлює дві-три операції трудового процесу людей різних професій; називає професії дорослих, які працюють у ДНЗ, та їхні трудові дії (вихователь грає з дітьми, навчає їх ліпити, малювати, читає їм; помічник вихователя годує дітей, прибирає; кухар варить, смажить, пече; двірник підмітає, поливає ділянку, розчищає доріжки від снігу);
- уміє: у певній послідовності одягатися, роздягатися; раціонально розміщувати одяг та взуття у шафі; користуватися дзеркалом, помічати непорядок в одязі, усувати його самостійно або звертатися за допомогою до дорослих або дітей; виконувати прості завдання з конкретним результатом (розкласти серветки, ложки на столах, розставляти хлібниці; з другої половини року виконувати обов'язки чергових у їдальні; після ігор прибирати на місце іграшки тощо);

- охоче бере участь в оздобленні групової кімнати до свята; збирає листя, гілочки на своєму майданчику;

проявляє бажання брати участь у нескладній праці в природі: протирає велике листя рослин; годує рибок, птахів, тварин; висіває велике насіння гороху, квасолі, квітів; висаджує цибулю, ово-чі; поливає рослини;

- намагається проявляти самостійність та доводити розпочату справу до завершення.

Показники розвитку предметно-практичної компетенції

Обізнана з предметами домашнього вжитку, їх назвою, назвою міста (села), вулиці, де мешкає. У повсякденному житті використовує в певній послідовності навички роздягання та вдягання одягу. Користується іграшками та предметами відповідно до їх призначення. Виконує прості доручення з господарсько-побутової праці.

Світ мистецтва

Показники засвоєння змісту з художньо-продуктивної та образотворчої діяльності:

- впізнає: знайомі ілюстрації дитячих художників, знайомі картини українських художників та художників інших країн;

- розрізняє жанри образотворчого мистецтва (скульптура, живо-пис та деякі його жанри (пейзаж));

- має елементарні уявлення про образотворче мистецтво: призначення його творів; особливості національного декоративно-ужиткового мистецтва: глиняні, дерев'яні іграшки (яворівська, опішнянська та ін.), розписний посуд, іграшки із соломи; де-коративні візерунки українського народного декоративно-ужиткового мистецтва (рушники, скатертини, килимові вироби, керамічні та дерев'яні іграшки тощо);

- уміє: малювати предмети, що складаються з прямих, трикутних, округлих, овальних, прямокутних геометричних форм; передавати будову предмета, співвідношення його частин; помічати виразні засоби зображення образу, використані художником у картині, ілюстрації, скульптурі малих форм (українська народна керамічна і дерев'яна іграшка) і намагається відтворювати їх у своєму малюнку; орієнтується на площині аркуша, заповнюючи його кількома однаковими зображеннями, розташовуючи зображення посередині аркуша; ритмічно прикрашає мазками, лініями, крапками, кільцями, кругами площинні силуети з паперу, що імітують предмети побуту, іграшки; самостійно і у співавторстві з вихователем зображує явища довколишньої дійсності, прості епізоди з народних казок, свят; створює образи об'єктів, передаючи їхні характерні особливості різними способами і прийомами ліплення; охайно користується пластичними матеріалами; ліпить нескладні предмети і з двох-трьох частин однакової або різної форми, з'єднуючи їх за допомогою прийомів прикладання, при-тискування, відтягування та відщипування глини від основного шматочка (дзьоб, хвіст пташки); розкачує шматочки глини між долонями круговими та скачувати поздовжніми рухами, згортає одержану форму в кільце; розплющувати кулясті та валикоподібні шматочки глини, защипує краї розплющеної форми пальцями, щільно притискуючи одну частину до другої; викладає і наклеює зображення предметів, що складаються із двохтрьох частин однакової та різної форми й величини, розміщуючи їх на аркуші паперу; складає візерунки, розташовуючи готові форми (круги, квадрати, трикутники) та рослинні елементи (листки, квітки, ягоди) на папері різної геометричної форми (смужка паперу, квадрат, круг), на опредмечених формах (фартушок, сукня), чергуючи їх за кольором, формою та розміром;

- уміє: виконувати колективні композиції у співавторстві з вихователем; акуратно поєднуючи цеглинки, вибудовує їх у лінію (доріжка до будиночка, трамвайна колія); розпізнавати деталі

будівельного матеріалу, просторові ознаки (короткий – довгий, вузький – широкий, високий – низький), правильно позначати їх словами (“низький паркан”, “високі ворота” тощо); розміщувати цеглинки, пластини вертикально (по колу, по чотирикутнику, ставлячи деталі щільно один до одного – загородка, парканчик, і на певній відстані один від одного – ворота); змінювати споруди, замінюючи одні деталі іншими; надбудовуючи споруди у висоту, довжину (низька і висока башточка, короткий і довгий потяг); уміє обігрувати свої споруди (об’єднання будівель за сюжетом: будинки і доріжки – вулиця; стіл, стільці, диван – меблі для ляльок); комбінувати знайомі форми, розташовуючи їх залежно від стійкості деталей на площині; зводити різноманітні споруди для обслуговування та реалізації ігрових задумів; працювати з папером, пазлами, рухомих конструктором;

- дотримується під час художньо-продуктивної та образотворчої діяльності правил організації робочого місця, безпеки праці, особистої гігієни;

- виявляє інтерес до народних іграшок.

Музична діяльність

Показники засвоєння змісту:

- проявляє інтерес до музики, співу, уважно слухає й емоційно реагує на неї; орієнтується в характері мелодії, настрої; дослуховує невеликі музичні твори до кінця; запам’ятовує окремі музичні твори та впізнає їх під час повторного виконання;

- має уявлення про особливості музичного звуку (висота, тембр, динаміка, тривалість); уміє порівнювати різноманітність їх звчання та розпізнавати музику за її характером (весела, сумна), темпом (швидка, повільна), динамікою (голосна, тиха);

- намагається: співати й підспівувати дорослому коротенькі, нескладні за змістом і мелодією, пісні, чітко промовляючи слова піснi, дотримуючись правил дихання та осанки; співати природним голосом, без напруження, злагоджено і протяжно, передаючи характер та

настрій пісні; співати разом із дорослими та самостійно (під акомпанемент), а також у колективі;

- уміє: рухатися правильно, відображаючи ритм і темп музики; ритмічно ходити під музику, бігати не шаркаючи ногами, легко підстрибувати на двох ногах; ходити і бігати в одному напрямі, в різних напрямках (урозсип); ходити й бігати одне за одним та па-рами по колу; ставати самостійно в коло (в одне велике і в кілька малих), рухаючись у ньому в такт музики; виконувати прості танцювальні рухи з різноманітними атрибутами і без них, змінюючи один вид рухів на інший (поперемінно тупотить ногами, однією ногою; виставляє ноги по чергово на каблук, носок – уперед, напівбік; плескає в долоні у такт музики; кружляє в парі, на носочках; виконує напівприсідання, повертаючи тулуб у бік; плавно піднімає руки догори й опускає їх; крутить кистями рук);

- проявляє фантазію під час виконання танцювальних рухів, охоче водить хороводи, бере участь у святах та розвагах.

Літературна діяльність

Показники засвоєння змісту:

- має уявлення: про малі поетичні фольклорні твори, українські народні казки про тварин;

- здатна дати морально-етичну, естетичну оцінку щодо поведінки героїв казки;

- уміє слухати; розуміє, запам'ятовує зміст утішок, забавлянок, пісень, закличок, мирилок, голосилок, приказок, прислів'я, загадок та українських народних казок; розіграє їх, відтворюючи текст, повтори (котиться-котиться, стукає-грюкає), образні звернення (вовчику-братчику, лисичко-сестричко), діалоги героїв напам'ять, з відповідною інтонацією (радість, сум, здивування, запитання тощо), рухами, жестами, діями з іграшками та предметами; упізнає її героїв на

ілюстраціях та картинках; висловлює своє ставлення до позитивних і негативних героїв казки;

- проявляє інтерес до книги, окремих творів класиків української літератури, сучасних прозаїків та поетів;

- емоційно сприймає зміст і елементи художньої форми (риму, ритмічність мови); розрізняє прозову й віршовану мову (оповідання, казка, вірш, пісня, забавлянка, прислів'я); розуміє зміст творів, послідовність подій, співчуває героям; відповідає на запитання за змістом творів, здатна висловити своє ставлення до подій, робити оцінні судження, моральні та естетичні щодо поведінки героїв творів; виокремлює обкладинку, ілюстрації, текст; дотримується правил користування книгою (не малює на сторінках, не рве її, бере чистими руками, перегортає сторінки); самостійно розглядає ілюстрації, коментує їх зміст;

- знає прізвища авторів деяких творів; виразно напам'ять читає вірші; використовує засоби виразності (інтонацію радості, подиву, суму, захоплення, запитання, звернення, оклику, наказ; силу голосу, його темп та ритм); поєднує інтонацію з жестами, рухами, мімікою героїв твору.

Показники розвитку художньо-продуктивної компетенції

Виявляє радість та захоплення від творів мистецтва. Проявляє перші естетичні уподобання та інтереси й охоче займається різними видами образотворчої діяльності. Позитивно ставиться до результатів власної діяльності.

ОСВІТНЯ ЛІНІЯ “ДИТИНА В СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ”

Показники розвитку сенсорно-пізнавальної компетенції

Виявляє зацікавленість та спостережливість у довкіллі; вирізняється позитивною пізнавальною діяльністю (запитує,

маніпулює з об'єктами: розглядає, розбирає, збирає); орієнтується у сенсорних еталонах (колір, форма, величина), вирізняє 1-2 якості; оволодіває прийомами аналізу (виокремлює характерні особливості об'єкта: колір, розмір, форму).

Показники засвоєння змісту:

- визначає рівність і нерівність сукупностей предметів: користується способами накладання та прикладання, вербалізує дії з порівняння відповідним словом;
- називає числівники, що означають кількість (до 5);
- уміє лічити у межах 10, розрізняє процес і підсумок (“усього 4 кружечки”);
- розрізняє та називає геометричні форми: круг, квадрат, трикутник, куля, куб;
- визначає положення предметів у просторі відносно себе та в ланцюзі предметів, позначаючи відповідним словом;
- має елементарне уявлення про час (день – ніч, ранок – вечір).
- розуміє відношення “більше – менше” в сполученнях у кількості “1” і “3”, “2” і “4”, “5” і “2”, “3” і “5”;
- знає послідовність чисел на обмеженому відрізку натурального ряду (1, 2, 3, 4, 5); позначає послідовність предметів відповідним порядковим числівником (у межах трьох одиниць);
- розуміє, що форма, величина є ознаками різних предметів;
- класифікує предмети за однією з ознак (кольором, формою, величиною);
- встановлює відсутність у предмета певної якості (жовтий, не квадратний);
- розуміє значення слова “всі”, діє за інструкцією (“візьми всі квадрати червоного кольору”);
- визначає кількість предметів у множині (5), перелічуючи кожен елемент сукупності; позначає кількість відповідною цифрою (до 5);

- розрізняє кількісну та порядкову лічбу, відповідає на питання: “Скільки всього?”, “Котрий?”, “Котрий за рахунком?”;
- порівнює два предмети (сукупності) за допомогою третього (умовної міри);
- рухається у заданому напрямі: ліворуч, праворуч, уперед, назад, униз, угору;
- знає і називає геометричні фігури, виокремлює та називає їхні складники; дає довільний словесний опис геометричної фігури;
- будує серіаційні ряди за різними ознаками (за довжиною, шириною, висотою, товщиною) із п’яти елементів;
- виявляє й абстрагує в об’єктах одночасно 1-2 якості (колір і форму, форму і розмір);
- встановлює відсутність певної якості чи властивості; розуміє значення слів з часткою “не” (“не червоний”), висловів “деякі”, “кілька”;
- для характеристики елементів множини використовує узагальнювальні слова: “всі”, “разом”;
- застосовує елементарний план аналізу розташування предметів в обмеженому просторі за орієнтиром “від себе”;
- уявляє предмет за схематичним зображенням;
- аналізує предмет (його будову), виокремлює прості частини, їх співвідношення.

Показники розвитку математичної компетенції

Виявляє інтерес до математичних понять, запам’ятовує їх; розуміє відношення між числами і цифрами, склад числа з одиниць (у межах 5); лічить однорідні та різнорідні множини у межах 5 одиниць; порівнює множини за однією з ознак.

Конструювання

Показники засвоєння змісту:

- розрізняє і правильно називає основні будівельні деталі (цеглинка, кубик, пластина, призма), їх сенсорні ознаки (колір, розмір);
- споруджує нескладні будівлі за зразком вихователя із 5–8 елементів будівельного матеріалу і використовує їх у процесі гри (паркан, стежка, доріжка, дім, стіл, стілець, лавка, піраміда, ліжко, диван).

Показники розвитку конструкторсько-будівельної компетенції

Обстежує конструкцію під керівництвом дорослого. Розрізняє про-сторіві ознаки будівельного матеріалу (короткий – довгий, вузький – широкий, високий – низький) і правильно позначає їх словами; використовує свої будівлі під час ігор (об'єднує будівлі за сюжетом: будиночки і доріжки – вулиця; стіл, стільці, диван – меблі для ляльки тощо).

ОСВІТНЯ ЛІНІЯ “МОВЛЕННЯ ДИТИНИ”

Звукова культура мови

Показники засвоєння змісту:

- правильно (твердо) вимовляє голосні, тверді, проривні звуки [г], звук [ц'], шиплячі звуки;
- розрізняє слова за звуковим складом, виокремлює перший звук у слові;
- розрізняє на слух близькі за звучанням слова.

Показники розвитку фонетичної компетенції

Вимовляє всі звуки рідної мови, крім звука [р]; розрізняє на слух близькі за звучанням слова; знаходить знайомий звук у слові та інтонаційно його виокремлює.

Словникова робота

Показники засвоєння змісту:

- вживає у мовленні різні частини мови (іменники, дієслова, прикметники, займенники) та узагальнювальні поняття;
- володіє формами звертання “ти” (до дітей), “Ви” (до дорослих);
- вживає форми ввічливості при нагадуванні дорослого.

Показники розвитку лексичної компетенції

Вживає у мовленні різні частини мови та узагальнювальні слова. В активному словнику 2000 слів.

Граматична правильність мовлення

Показники засвоєння змісту:

- правильно вживає в реченні прийменники “за”, “від”, “до”;
- будує речення різних типів: а) прості поширені з однорідними членами речення із заперечною часткою “ні”, сполучником “і”; б) з прямим мовленням; в) складносурядні зі сполучниками “а”, “і”, “але”, “та”; г) складнопідрядні зі сполучниками “як”, “ніби”, “після того як”, “для того щоб”;
- узгоджує слова у реченні в роді, числі та відмінку;
- утворює ступені порівняння прикметників, присвійні прикметники від іменників;
- утворює займенникові форми.

Показники розвитку граматичної компетенції

Будує речення різних типів (прості, складносурядні, складнопідрядні) зі сполучниками і без них; узгоджує слова у реченні в роді, числі та відмінку.

Зв'язне мовлення

Показники засвоєння змісту:

- відповідає на запитання дорослого та звертається до нього із запитаннями;

- веде невимушену розмову в колі двох-трьох дітей та з дорослими, дотримує відповідного тону та інтонації.

Показники розвитку діалогічної компетенції

Вступає у невимушену розмову з дорослими та невеличкою групою дітей, підтримує запропоновану розмову, діалог. Дотримується елементарних правил мовленнєвої поведінки та мовленнєвого етикету.

Монологічне мовлення

Показники засвоєння змісту:

- складає самостійні зв'язні відповіді-розповіді з трьох-чотирьох речень, відображаючи в них головний зміст явища чи об'єкта;
- переказує зміст добре знайомих літературних творів за допомогою навідних запитань та підказування фраз.

Показники розвитку монологічної компетенції

Складає спільно з вихователем зв'язні короткі відповіді-розповіді, описові та сюжетні розповіді, що відображають головний зміст явища чи об'єкта.

Навчання української мови, як державної

Показники засвоєння змісту:

- розуміє звернення українською мовою, тексти забавлянок, пісенок, віршів, казок;
- знає забавлянки, вірші (1-2);
- бере участь в іграх, повторюючи за вихователем окремі слова, рядки тексту ігор.

Показники розвитку україномовної компетенції

Розуміє розмовну українську мову, тексти забавлянок, пісенок, повторює окремі слова; бере участь в іграх та ігрових діях.

